

PYHÄ SERAFIM SAROVILAINEN HENGELLISENÄ ISÄNÄ JA OPETTAJANA

TT Hannu Pöyhönen

Arvoisat kuulijat, hyvät ystävät. Tehtävänäni on tämän seminaarin puitteissa puhua pyhästä Serafimista eli pyhittäjä Serafimista ihmisten hengellisenä isänä ja opettajana. Alustukseni perustuu pitkälti Yhdysvalloissa eläneen ja vuonna 1992 kuolleen arkkimandriitta Lazarus Mooren kirjaan “St. Seraphim of Sarov. A spiritual biography”, jota jotkut pitävät parhaana pyhän Serafimin elämäkertana. Poikkeuksellinen teos on ainakin siltä kannalta, että siinä painottuu voimakkaasti juuri nyt käsiteltävänä oleva teema. Teoksen laadusta jotakin kenties antaa aavistaa se, että tekijä työskenteli sen parissa yli kaksikymmentä vuotta. Kirja julkaistiin postuumina. Se löydettiin käsikirjoituksena isä Lazaruksen kirjoituspöydän laatikosta vähää ennen hänen kuolemaansa, eikä hän itse asiassa enää edes muistanut, että on sen kirjoittaja!

Pyhää Serafimia paljon kunnioittanut ja rakastanut isä Lazarus toteaa kirjassaan, että pyhän Serafimin toiminnasta hengellisenä isänä ja opettajana on säilynyt runsaasti materiaalia, mutta suurimmaksi osaksi se periytyy tämän viimeisiltä elinvuosilta. Siksi voimme sanoa, että tästä ymmärrettävästä syystä me tämän esitelmän puitteissa saamme katsella pyhittäjää hänen seestyneen ja kukoistukseen puhjenneen hengellisyytensä kautena.

Tarkastelen osuudessani pyhää Serafimia ensin nimenomaan ihmisten hengellisenä isänä ja sitten heidän opettajanaan.

Pyhä Serafim hengellisenä isänä

Valoisa, mutta väärinymmärretty persoona

Monilla Serafim Sarovilaisen aikalaisilla oli selkeä käsitys hänen pyhydestään. Vakaumus kypsyi heissä hänen rakkaudellisuudestaan ja lämmöstään, hänen kyvystään nähdä suvereenisti heidän sisimpäänsä, hänen kauttaan tapahtuneista ihmeistä, mutta myös aivan konkreettisista kokemuksista, joissa hänen olemuksessaan tapahtunut muutos tuli selvästi näkyviin. Monet näkivät, miten ilo virtasi hänestä aivan näkyvästi kuin jokin materia tai ylimaallinen valo loisti hänen kasvojensa ihon läpi. Tunnetuin näistä tapauksista on tietysti Motovilovin näkemä ja tallentama tapaus pyhän kirkastumisesta eräänä talvipäivänä kirkkaammaksi kuin aurinko.

Pyhän Serafimin persoonalle erityisen ominaista onkin juuri valoisuus ja ilo. Hän jopa puhuteli luokseen tulevia monesti nimityksillä “minun iloni” tai “minun aarteeni” lukuisten muiden läheisyyttä tai kunnioitusta osoittavien nimityksien lisäksi. Kautta vuoden hänellä oli tapana tervehtiä heitä pääsiäistervehdyksellä “Kristus nousi kuolleista!” Synnintunnustuksen, keskustelun ja opastuksen jälkeen pyhittäjä usein kiitti kumppaniaan siitä, että hän oli vaivautunut tulemaan “vähäisen Serafimin” luokse, joskus myös suuteli hänen kättään tai vieläpä teki hänelle maahankumarruksen! Kaikki ihmiset hän otti kaikki vastaan yhtä arvostavasti ja rakkaudellisesti riippumatta heidän asemastaan. Niinpä monet hänen luotaan lähteneet kokivatkin kuuluvansa pyhän Serafimin henkilökohtaisten ystävien joukkoon...

Tämä kiehtova kuva pyhästä Serafim Sarovilaisesta on vallalla laajalti myös meidän päivinä. Noitten pyhän aikaisten tavoin hänet kokevat nykyäänkin monet ortodoksit eri puolilla maailmaa, jopa ihmiset muitten kristillisten tunnustuskuntien piirissä. Kuva pyhästä Serafimista iloisena ja valoisa ohjaajana on epäilemättä totuudellinen, mutta yksipuolinen, kuten arkkimandriitta Lazarus Moore painokkaasti huomauttaa. Ne, jotka ihailevat pyhittäjässä hä-

nen iltaan ja pyrkivät jäljittelemällä tekemään siitä omansa, eivät yleensä tule ajatelleeksi, että se oli pitkän kilvoittelun ja ankarien sisäisten taistelujen tulos. Hänessä vaikuttavaa pääsiäisiloa oli edeltänyt suuri perjantai ja sen tuska: täydellinen ristiinnaulitseminen itselle ja maailmalle Herran tavoin. Pyhityksen välineitä hänelle olivat erityisesti jatkuva tarkkaavainen Raamatun tutkistelu, kirkkoisien tekstien ja pyhien elämäkertojen lukeminen, pitkäaikainen elämä askeesissa ja luostarikuuliaisuudessa sekä loppuvaiheessa erittäin intensiivinen rukous.

Jatkovaa ylösnousemuksen leimaamaa valoisaan iloa pyhä ei siis suinkaan saavuttanut ilmaiseksi eikä heti, vaan itse asiassa vasta elämänsä loppuvaiheessa. Mikäli joku pyrkii tuohon iloon oikotietä, hän joutuu kokemaan jatkuvia pettymyksiä langetessaan yhtenänsä siitä. Sen lähde ei näet ole ihminen ja hänen pyrkimyksensä, vaan Jumala, joka on asettunut asumaan ihmiseen häntä ensin pitkään koeteltuaan ja havaittuaan hänet arvolliseksi armoonsa.

Toinen meidän aikamme kristikunnan piirissä vallitseva vääristymä ajateltaessa pyhän Serafimin persoonaa on arkkimandriitta Lazarus Mooren mukaan se, että monet katsovat hänen eroavan muista pyhistä rakkaudellisuudessa ja lempeydessä niin elämässä kuin opetuksessaankin. Hänet koetaan jollakin tavoin muita pyhiä universaalimmaksi ja ekumeenisemmaksi sanan nykyisessä muuntuneessa merkityksessä. Vaikka jokainen pyhä luonnollisesti onkin oma ainutkertainen persoonansa omine luonteenpiirtein, pyhittäjä Serafim ei silti eroa vähimmäskään määrin muista pyhistä persoonansa laadun eikä opetuksen suhteen. Hän on tarvittaessa aivan yhtä vaativa ja ankara kuin muutkin, kuten myöhemmin saamme nähdä. Vastaavasti hän on aivan yhtä ortodoksinen kuin muut pyhät, Kirkon uskollinen lapsi joka solullaan. Niinpä hän opetuspuheissaan painottaa, että uskon täyteys ja puhtaus ovat läsnä vain Ortodoksisessa kirkossa. Pyhistä hän rakasti erityisesti niitä, jotka tilanteen kutsumina olivat innokkaasti puolustamassa Ortodoksisuutta. Ortodoksisuudesta kristinuskon oikeana muotona hän puolestaan oli vakuuttunut sekä omien kokemusiansa että Raamatun perusteella mutta myös kirkkoisien teosten ja pyhien elämän vuoksi.

Näitten tarkennusten jälkeen eli asetettuumme pyhän Serafimin oikeaan kontekstiin Kirkon hengellisten isien ja opettajien joukossa voimme lähteä varsinaisesti tarkastelemaan häntä.

Armon valaisema sielujen tuntija

Pyhittäjä Serafim oli ja on suuri pyhä. Hänen elämänsä oli Venäjän kirkollisen historian yksi merkkipaaluista. Se uudisti jumalallisella armolla lukemattomat ihmiset, mutta lisäksi jätti innoittavan esikuvan jälkipolville. Pyhän Serafimin erityinen työväline ihmisten auttamisessa oli selvänäkemisen armolahja, joka vaikutti hänessä poikkeuksellisen voimakkaasti. Hän luki ihmisten sydämiä kuin avointa kirjaa – luonnollisesti kuitenkin vain silloin ja siinä määrin kuin Jumala, ihmissydänten salaisuuksien ainoa todellinen tuntija, hänelle paljasti. Tavatesaan ihmisiä ensi kertaa hän saattoi kutsua heitä nimeltä tai alkaa luetella heidän tunnustamattomia syntejään. Näin tapahtui muun muassa eräälle kauppiaille, joka aikansa kuunneltuaan murtui, lupasi muuttaa elämänsä ja lähti pyhittäjän luota silmät kyynelissä, mutta omantunto kevyenä. Vastaavalla tavalla kävi eräälle upseerille, joka hämmästeli sitä, että pyhä näki hänen syntinsä niin kirkkaasti kuin olisi ollut paikalla niiden tapahtumahetkellä.

Kertoessaan ihmisille tapauksia heidän elämästään pyhä Serafim puhui yksinkertaisesti vain sen, mihin hänen sisimpänsä häntä sillä hetkellä kehotti. Vastaavasti opastaessaan ihmisiä hän hyväksyi Jumalan ääneksi ensimmäisen mieleensä nousevan neuvon tietämättä, mitä kunkin tulijan ajatuksissa liikkuu. Joskus hän selitti tätä sanomalla, että hän oli antautunut kokonaan Jumalan käyttöön ja oli kuin kuumennettu rauta sepän kädessä. Monesti hänen vastauksensa ja ohjeensa olivat hyvin yllätyksellisiä. Niinpä hän kerran ohjasi kahdesta yhtä matkaa tulleesta naisesta avioliittoon sen, joka halusi luostariin, ja luostariin sen, joka ei ollut nunnan kutsu-

musta koskaan ajatellutkaan!

Selvänäkemisen lahja yhdistyneenä hyvään arvostelukykyyn oli pyhälle Serafimille hengellisenä isänä erityisen tärkeä, jotta hän pystyi ohjaamaan ihmisiä menestyksellisesti heidän erilaisissa tarpeissaan. Tuntiessaan näiden sisimmät, hän pystyi antamaan kullekin persoonalliset ohjeet. Toisinaan hän kieltäytyi kokonaan puhumasta tajutessaan, ettei saattanut mitenkään hyödyttää ihmistä.

Tällainen selvänäkeminen muodostui luonnollisesti usein kiusalliseksi tulijalle. Näin kävi muun muassa eräälle opettajana toimivalle Bogdanoville, joka tuli kysymään pyhittäjältä, pitäisikö hänen opettaa lapsille kieliä. Kysyessään hänen mieleensä nousi ajatus, että oikeastaan pyhittäjän pitäisi itsensä olla sivistynyt voidakseen vastata hänelle. Niinpä tämä lausui: “Ei sinunlaisesi oppineen pitäisi kysyä minulta, lapsentasoiselta ihmiseltä. Kysy joltakin viisaammalta!” Vähän samanlaisen vastauksen sai kuulla eräs ilmeisen itsetietoinen teologian professori, joka tuli pyhittäjän luo erään munkin kanssa esittäytymättä. Munkki selosti kumppaninsa haluavan pyytää pyhittäjältä siunausta luostarielämälle, mihin tämä vastasi, että ensin miehen on päätettävä opintonsa maailmassa...

Erityisen lähellä pyhittäjän sydäntä olivatkin viattomat ja teeskentelemättömät lapset. Toisinaan hän saattoi ottaa heitä syliinsä tai nostaa heitä ilmaan, jotta he saattoivat suudella Jumalanäidin ikonia hänen keljassaan. Eräänä päivänä puolestaan, kun pyhittäjä oli kokonaan sulkeutunut keljaansa, ihmiset onnistuivat murtamaan hänen vastarintansa juuri lasten kautta. Vaikka pyhittäjä ei avannutkaan ovea aikuisten lausuessa luostaritervehdystä “Pyhien isiemme esirukouksien tähden, Herra Jeesus Kristus, armahda meitä!”, hän avasi välittömästi, kun aikuiset lähettivät lapsensa tekemään niin. Pyhä Serafim ei osannut olla vihainen lapsille silloinkaan, kun nämä paljastivat hänen piilopaikkansa metsässä pyhiinvaeltajien etsiskellessä häntä.

Hyvin lähellä pyhittäjän sydäntä olivat myös hänen “orponsa”, hänen hengelliseen ohjaukseen ottamansa Divejevon nunnat. Heistä hän kantoi jatkuvasti suurta huolta, vaikkei munkkina katsonutkaan tarpeelliseksi koskaan itse mennä käymään heidän luonaan yhtä tapausta lukuun ottamatta, joka sijoittuu hänen diakonina olovuosiinsa. Hän oli heille todellinen rakastava isä, joka pyrki ohjaamaan heitä hengelliseen täydellisyyteen, osaten joustaa silloin, kun tilanne sitä vaati. Niinpä hän salli Divejevon sisarien masennuksen vallatessa syödä jotakin hyvää tai nauttia ruokaa kyllikseen sekä tarvittaessa ottaa eväät mukaan työtehtäviensä pariin tai vaikka panna leipää tyynyn alle unettomuuden kiusatessa. Joitakuista moiset ohjeet voivat oudoksuttaa, mutta mielestäni ne osoittavat, ettei pyhittäjä ollut puoskari, vaan sielujen taitava lääkäri, joka hetkellisillä helpotuksilla pyrki vapauttamaan sisaret masennuksen turmiollisesta himosta. Vastaavasti ankarana kilvoittelijana tunnettu Antonios Suuri kerran laski leikkiä luoksensa tulleiden nuorten erämaaisien kanssa sillä seurauksella, että muuan paikalle sattunut metsästäjä pahentui siitä. Antonios Suuri vastasi kuitenkin metsästäjälle viisaasti, että samalla tavalla kuin jousi katkeaa, jos sitä liiaksi jännittää, niin nuoret kilvoittelijatkin uupuvat, mikäli eivät viattomalla tavalla saa hetkeäkään hengähtää lakkaamattomista hengellisistä ponnisteluista.

Pyhän Serafimin isällistä sydäntä heijastaa mielestäni myös se, että hän neuvoi maallikoita kutsumaan häntä rukouksessa avukseen epätoivon, hädän ja ahdistuksen hetkellä sekä silloin, kun pahat henget hyökkäävät heidän kimppuunsa. Näin hän suuressa hengellisessä uskalluksessaan tarjosi heille turvan inhimillisen yksinäisyyden tuskallisimpiin hetkiin, jolloin kouriintuntuvaksi tiivistyvä pimeys on vaarassa viedä ihmisen järjiltä tai saattaa hänet äärimmäisiin epätoivon tekoihin. Erityisen vaikeissa elämäntilanteissa olevia hän lohdutti tulevan onnen toivolla, mikäli havaitsi heidät arvollisiksi tällaiseen lohdutukseen.

Arkkimandriitta Lazarus Moore kuvaa pyhän Serafimin iloa ja valoisuutta juuri Lohduttaja-

hengen lahjaksi, joka oli annettu hänelle ihmisten monenlaisten surujen ja murheiden lievittämiseksi, sillä tulijat olivat useimmiten suuressa hädässä ja ahdistuksessa.

Vaikutus ihmisiin

Tulijoita pyhän Serafimin luokse oli päivän aikana parhaimmillaan tuhansia. He tulivat etsimään häneltä apua ja hyvin usein myös saivat sen. Pyhittäjällä oli ihmeellinen vaikutus ihmisiin. Arkkimandriitta Lazarus Moore toteaa, että monet näistä pyhiinvaeltajista riensivät kotiinsa ilon siivittäminä, toiset taas astelivat sinne vakavoituneina, mutta päättäväisesti ja valmiina edessä olevaan hengelliseen taisteluun.

Näiden usein varmasti melko lyhyiden tapaamisten aikana moni tuli pyhittäjän armolahjojen perusteella tietoiseksi omista synneistään ja murtui, kuten edellä jo ilmeni. Kuitenkin se, mikä mursi heidät, ei suinkaan ollut ankaruus ja moitteet, vaan pyhittäjän nöyryys, ystävällisyys, valoisuus ja rakkaus, jotka ilmenivät hänen paljastavissakin sanoissa sellaisella tavalla, ettei niihin voinut loukkaantua. Esimerkkinä tästä isä Lazarus esittää erään ylpeän kenraalin, joka ystävänsä pakottamana suostui vierailemaan pyhittäjän luona. Kun kenraali astui pyhittäjän keljaan, tämä kumartui hänen edessä maahan asti hänen suureksi hämmästykseksensä. Sen jälkeen he keskustelivat keskenään puolisen tuntia. Keljasta ulos astuessaan kenraali itki saattajansa mukaan kuin pikkulapsi. Myöhemmin hän sanoi, ettei ollut koko elämänsä aikana missään päin Eurooppaa tavannut sellaista nöyryyttä kuin pyhässä Serafimissa. Tässäkin keskustelussa pyhä oli paljastanut kenraalille koko tämän elämän sen pienimpiä yksityiskohtia myöten.

Pyhän Serafimin hyvyys johti virheittensä syvään tiedostamiseen myös häntä henkisesti lähinnä olleen Divejevon nunna Ksenian. Tämä kertoo kerran valittaneensa pyhittäjälle luonteensa tulisuutta. Pyhittäjä ei kuitenkaan ollut edes ymmärtävinään, mistä oli kyse, vaan kehui sisaren luonnetta kauniiksi, hienostuneeksi, rakastettavaksi, rauhanomaiseksi ja lempeäksi. Jälkeenpäin nunna Ksenia sanoi, että nämä – ainakin hänen itsensä mielestä – pyhittäjän totuutta vääristelleet sanat sattuivat häneen kovemmin kuin mitkään kuviteltavissa olevat syytökset, ja sen perusteella hän alkoi vähä vähältä nöyryyttää tulista luonnettaan.

Toisessa yhteydessä pyhä Serafim kehotti nunna Kseniaa antamaan aikaa nuoremmille sisarille ja karkottamaan näistä alakuloisuuden omalla iloisuudellaan ja hyväntuulisuudellaan. Hän opasti myös muita johtos asemassa olevia kohtelevaan alaisiaan hyvin ja lempeästi. Niinpä hän neuvoi ankarana pidettyä Moskovan metropoliitta Filaretia olemaan ihmisille enemmän äiti kuin isä sekä erästä suurmaanomistajaa hän vastaavasti neuvoi voittamaan orjiensa luottamuksen ja kuuliaisuuden ei rangaistuksilla, vaan huolenpidolla ja oikeudenmukaisuudella. Nämä olivat pyhittäjän omia koeteltuja ja hyväksi todettuja menetelmiä hänen toimiessaan hengellisenä isänä.

Ankaruutta tilanteen vaatiessa

Vaikka pyhä Serafim osoitti suunnatonta lempeyttä ja hienotunteisuutta luoksensa tuleville ihmisille, hän oli joissakin tapauksissa myös hyvin ankara. Lempeys ei ollut hänelle itsetarkoitus, vaan ihmisten pelastus. Siksi hän toisinaan pyrki saattamaan ihmiset tolkkuihinsa moitteilla, jos huomasi, ettei ystävällisyys heidän tapauksessaan johtanut mihinkään.

Eriyisen ankara pyhittäjä oli niille, jotka näyttelivät parempaa kuin todellisuudessa olivat. Niinpä hän ei ottanut vastaan erästä hurskaalta vaikuttavaa pyhiinvaeltajaa, joka jumalanpalveluksen aikana oli rukoillut pitkään Jumalanäidin ikonin edessä polvillaan ja monin kyynelein, koska tajusi tämän teeskentelijäksi. Ankara hän oli vastaavalla tavalla luokseen tuleville

vanhauskoisillekin, joita hän muistutti heidän harhastaan ja kehotti palaamaan Kirkon yhteyteen.

Kirjassaan arkkimandriitta Lazarus kertoo monesta tällaisesta tapauksesta. Niistä voidaan uskoakseni samalla nähdä, että vanhauskoiset kunnioittivat pyhittäjää varsin yleisesti ja pitivät häntä aitona Hengen kantajana. Toisaalta kertomuksista heijastuu mielestäni myös pyhittäjän kipu skisman johdosta ja kyky nähdä sen kannattajien piirissä aitoa kristillistä hurskautta.

Tähän näyttäisi viittaavan kirjassa erityisesti kertomus, joka liittyy naiseen nimeltä Irene. Hän oli alunperin ortodoksi, mutta avioliiton myötä oli liittynyt vanhauskoisiin, niin että suurin osa hänen suvustaan kuului skisman kannattajiin. Mieheensä kuoleman jälkeen Irenelle alkoi tulla uskonnollisia epäilyksiä liikkeen aitoudesta, minkä vuoksi hän päätti mennä kysymään asiaa pyhältä Serafimilta. Pyhittäjä opasti Irenen takaisin Kirkon helmaan, mutta salli tämän muistella proskomidissa poisnukkuneita rakkaitaan, joitten pelastuksesta tällä oli – onnellista kyllä – kova huoli. Vaikka oman maamme käytäntö onkin toinen, meille on silti varmaankin tuttua, ettei ortodoksisessa maailmassa muistella proskomidissa muita kuin Ortodoksisen kirkon jäseniä, koska proskomidi liittyy erottamattomasti Ehtoolliseen. Näin ollen pyhän Serafimin menettely paljastaa hänen jollakin tavalla mieltäneen vanhauskoiset Kirkon yhteyteen kuuluviksi, mikä uskoakseni johtuu siitä, ettei heidän liikkeensä poikkea dogmaattisesti Kirkon perinteisestä uskosta. Vastaavanlaisia esimerkkejä suhtautumisesta vanhauskoisiin voi pyhän Serafimin elämästä löytää muitakin. Toivottavasti pyhittäjän esirukoukset auttaisivat Venäjän kirkkoa ja vanhauskoisia voittamaan keskinäiset kiistansa ja lopulta yhdistymään, niin että tämä traaginen ja monia vuosisatoja kestänyt repeämä vihdoinkin lakkaisi.

Tässä yhteydessä en malta olla kertomatta vielä yhtä tapausta, jossa pyhän Serafimin ankaruus ilmeni varsin hauskaalla tavalla. Kertomuksesta näkyy myös, miten ankaruus auttoi kyseisen ihmisen uudelle, Jumalan tahdon mukaiselle tielle.

Kerran eräs korkea-arvoinen virkamies saapui tapaamaan pyhää Serafimia tämän erakkomajalle. Hän koputti ovelle, mutta kuuli sisältä vastattavan: “En ole kotona; minulla ei ole aikaa!” Virkamies koputti uudestaan, mutta sai taas saman vastauksen. Tapaus toistui viisi kertaa. Mies lähti pois, mutta palasi erään luostarissa olevan seminaarilaisen kanssa, joka koputti erakkomajan ovelle, minkä jälkeen se heti avattiin. Aiempaa käytöstään pyhä Serafim perusteli virkamiehelle sillä, että juuri samalla tavalla tämäkin aina käski palvelijoittensa sanomaan luokseen tuleville aiheuttaen näille paljon mielipahaa ja vaikeuksia. Mies nöyrytyi ja lupasi muuttaa tapansa.

Luoksensa tulevien esirukoilija

Vaikka pyhän Serafimin luokse hakeutuvien joukko erityisesti hänen elämänsä loppuvuosina oli käsittämättömän suuri, hän ei silti kohdannut heitä vain hetkellisesti, vaan aidon ohjaajan vanhuksen tavoin osallistui monin tavoin heidän elämäänsä. He olivat hänelle läsnä myös poissa ollessaan. He elivät hänen sydämessään. Hänen rukouksensa kantoivat, ympäröivät ja suojasivat heitä sekä valmistivat heille tietä oman paikan löytämiseen elämässä ja yhteiskunnassa. Tästä on monia liikuttavia esimerkkejä. Osa tapauksista sattui ihmisille jo ennen kuin he olivat edes tulleet kohdanneeksi pyhittäjää! Kerron näistä pari esimerkkiä.

Sangen liikuttava on kertomus naisesta, jonka kaikin puolin kunnollinen ja hyvin koulutettu mies alkoi juoda ja lopulta alkoholisoitui täysin. Tuo neuvoton ja paljon kärsinyt naisraukka meni pyhän Serafimin luo ja monin kyynelin pyysi tätä rukoilemaan, että hänen miehensä raitistuisi. Pyhittäjä kehotti naista lukemaan 40 päivän ajan päivittäin akatistoksen Jumalanäidille miehensä tietämättä. Nainen palasi kotiinsa ja alkoi toimia neuvon mukaan. Vaikka tilanne

tuntui menevän koko ajan yhä pahemmaksi, nainen ei hellittänyt vaan jatkoi rukoilemista. Ajanjakson loppuvaiheissa mies oli jo juoppohulluuden partaalla. Kun 40. päivä kuitenkin koitti, mies tuli vaimonsa luokse, pyysi tältä anteeksi kaikkea aiheuttamaansa kärsimystä ja ilmoitti lopettavansa juomisen. Tämän jälkeen hän ei todellakaan enää juonut, ja aviopuolisoiden onnellinen perhe-elämä palautui aiempiin uomiin. Ei liene tarvetta arvailla, osallistuiko pyhittäjä onnettoman naisen rukouskilvoitukseen vai jättikö tämän yksin taistelemaan.

Toinen tapaus, jossa ilmenee perin mystisesti pyhän Serafimin voimallinen esirukous, liittyy Anna Petrovnaan. Hän eli setänsä luona jäätyään orvoksi jo pikkulapsena. Seitsemäntoistavuotiaana hän tutustui erääseen nuorukaiseen ja rakastui. Koska rakkaus oli molemminpuolista, nuorten perheissä tehtiin pian päätös häistä. Kolmea viikkoa ennen häitä Anna näki ennen nukahtamistaan merkillisen näyn, jossa hänelle tuntematon vaaleahapsinen vanhus lähestyi häntä ja alkoi keskustella hänestä hänen setänsä kanssa. Pelloissaan Anna veti peiton silmilleen, mutta luonnollisesti kuuli heidän sanansa. Outo vanhus sanoi Annan sedälle, että tätä on tarpeetonta naittaa, koska tämän puoliso ei kuitenkaan eläisi kuin kaksi tai enintään kolme kuukautta, ja leskeksi jääminen olisi tälle orpouden jälkeen yhtä onnetonta kuin putoaisi paitinpannulta tuleen. Näyn päätyttyä Anna teki ristinmerkin ja vuodatti vuolaita kyyneleitä odottaessaan aamua, joka tuntui olevan ikuisuuden päässä. Ymmärrettävästikään hän ei pystynyt pitämään tapausta salaisuutena, vaan se tuli nopeasti kaikkien talossa olevien tietoon. Kaikki torjuivat Annan puheet mielikuvituksen tuotteina ja saivat lopulta hänet itsensäkin epäilemään näkyä.

Niin häät pidettiin ajallaan ja vieläpä poikkeuksellisen juhlavasti. Kuitenkin muutaman viikon kuluttua Annan puoliso tunsu vointinsa huonoksi ja joutui sairausvuteelle sekä kolmen kuukauden ja kahden päivän kuluttua kuoli. Leskeksi jäänyt Anna oli surun murtama. Tilannetta pahensi vielä se, että toisiaan säästääkseen puoliset eivät puhuneet kuoleman lähestymistä, vaikka sen tajusivatkin, minkä seurauksena edesmennyt jäi vaille synnintunnustuksen ja Pyhän Ehtoollisen lohdutusta. Surussaan Anna menetti täydellisesti elämänhalunsa. Tämän vuoksi hänen setänsä kehotti häntä käymään Sarovissa, koska oli vakuuttunut pappismunkki Serafimin pyhydestä. Näin myös tapahtui.

Saroviin saavuttuaan Anna huomasi olevansa yksi sadoista pyhittäjän luokse pyrkivistä. Yllättäen tämä kuitenkin kutsui häntä nimeltä ja pyysi luokseen, koska tunsu edeltäkäsien hänen raskaan surunsa. Tavatessaan pyhittäjän Anna tunnisti välittömästi tämän vanhukseksi, jonka kanssa hänen setänsä oli näyssä keskustellut hänen avioliitostaan. Lohdutettuaan ja neuvottuaan Annaa viisaasti pyhittäjä kehotti häntä viipymään luostarissa jonkin aikaa ja saapumaan uudelleen muutaman kuukauden kuluttua. Näin hän vähitellen voitti uudelleen kiinnostuksensa elämää kohtaan ja astui ulos sisäisestä eristäytyneisyydestään. Pyhittäjän ohjeen mukaan Anna myös kävi 40 päivän ajan miehensä haudalla pyytämässä tältä anteeksi ja sanomassa, että anteeksiannon perusteella Jumala armahtaisi tätäkin vastaavalla tavalla. Näin myös haudalla käynnistä tuli lopulta lohdullinen asia, kun siihen aiemmin oli kaiken muun surun lisäksi sekoittunut vielä viha puolisoa kohtaan siitä, että tämä oli tullut pilanneeksi hänen elämänsä menemällä naimisiin hänen kanssaan. Näin pyhän Serafimin esirukousten kautta tämäkin nuori elämä löysi uudelleen tarkoituksen ja kiinnostuksen Jumalan suuresta ja tutkimattomasta hyvydestä.

Pyhä Serafim opettajana

Tämän esitelmän toisessa osassa tarkastelemme pyhää Serafim Sarovilaista opettajana muuttaman keskeisen teeman kautta. Valitsemani opetukset käsittelevät kristillisen elämän päämäärää, rukousta, kilvoitusta sekä luostarielämää ja elämää maailmassa. Toivon, että tämän perus-

teella kykenisimme muodostamaan jonkinlaisen kokonaiskuvan hänen opetuksestaan.

Kristillisen elämän päämäärästä

Kristillisen elämän päämääräksi pyhä Serafim nimeää yksiselitteisesti Pyhän Hengen saavuttamisen. Se on yhteinen päämäärä kaikille kristityille riippumatta heidän kutsumuksestaan ja elinolosuhteistaan. Pyhän Hengen saavuttaminen merkitsee käytännössä tietoista osallisuutta Jumalan valtakunnasta, yhdistymistä Jumalaan.

Tähän päämäärään ei suinkaan päästä hetkessä, vaan pitkän ja monivaiheisen kilvoittelun kautta. Ensimmäinen askel Jumalaan yhdistymisen tiellä on usko. Uskolla pyhä Serafim tarkoittaa päättäväistä Jumalan valtakunnan etsintää. Aidosti uskova luottaa siihen, että valtakuntaa etsiessään hän on Jumalan erityisen huolenpidon kohteena ja saa Häneltä kaiken, mitä tarvitsee. Käytännössä usko näkyy käskyjen täyttämisenä, sillä ne ilmaisevat meille Jumalan tahdon.

Päämäärän saavuttamista pyrkii estämään Jumalan ja ihmisen yhteinen vastustaja, paholainen, monilla vaikeasti havaittavilla, mutta tehokkailla keinoillaan. Pyhittäjän mukaan se pyrkii vieraannuttamaan ihmisen erityisesti kolmesta asiasta: Jumalan muistamisesta, Jumalan pelosta ja Jumalan rakastamisesta.

Rukouksesta

Yhteys Jumalaan ilmenee erityisesti rukouksessa tai ehkä paremminkin rukouksena. Tämän takia ihmisen on pyhän Serafimin mukaan pyrittävä jatkuvasti muistamaan Jumalaa ja kutsuamaan avuksi Hänen nimeään. Meidän on rukoiltava lakkaamatta myös siksi, että lakkaamatta rikomme Jumalaa vastaan. Rukoukseen on luonnollisesti pyrittävä keskittymään huolellisesti.

Jokainen päivä pitäisi alkaa ja päättyä Kirkon tähän tarkoitukseen laatimilla rukouksilla. Mikäli aika ja olosuhteet eivät sitä kuitenkaan salli, pyhä Serafim kehottaa ihmisiä käyttämään eräänlaisena rukouksen miniminä kolmea kristinuskon keskeisintä rukousta, jotka hänen mukaansa ovat Herran rukous eli Isä meidän, uskontunnustus ja Iloitse Jumalanäiti. Tämän lisäksi jokaiseen työhön pitäisi ryhtyä rukouksella. Myös maahankumarrusten merkitystä pyhittäjä korostaa. Rukouksen yhteydessä niitä voidaan tehdä sekä Kristukselle että Jumalanäidille. Ne ovat yhtä aikaa sekä osoitus katumuksesta että väline katumuksen saavuttamiseksi.

Kun mieli ja sydän viimein yhdistyvät rukouksessa, ihminen tuntee sydämessään suloisen lämmön ja näkee siellä Kristuksen valon, joka välittää hänelle sisäisen ilon ja rauhan. Pyhittäjän mukaan ihminen ei tällaisten kokemusten yhteydessä tarvitse ulkopuolisen antamaa vakuutusta niiden aitoudesta, sillä kokemus itse poistaa häneltä kaikki epäilykset Hengen hedelmien vuoksi.

Kilvoituselämästä

Pyhittäjä Serafim painottikin aina Hengen hedelmiksi kutsuttujen hyveiden merkitystä. Tärkeimmiksi niistä hän näyttää nostavan nöyryyden, kuuliaisuuden, lempeyden sekä erityisesti rakkauden ja myötätunnon. Hänen mukaansa vanhurskauden Aurinko, Kristus, valaisee nimenomaan niitä, jotka vuodattavat myötätunnon kyyneleitä toisten puolesta.

Nöyryydestä ja kuuliaisuudesta pyhittäjä opettaa, että ne kuivattavat ihmisestä kaikki himot ja istuttavat tilalle hyveet. Armolahjojen saamisen kannalta kuuliaisuudella on keskeinen merkitys. Niinpä pyhittäjä neuvoo ihmistä kieltämään oman tahtonsa ja osoittamaan nöyryyttä läpi

elämän. Myös koettelemukset ovat Jumalan keino puhdistaa ihmistä.

Yksi hengellisen elämän pysyvä kulmakivi on katumus, joka ilmenee Jumalan rakkauden haavoittamassa sydämessä kyynelinä. Pyhän Serafimin mukaan meidän on itkettävä rikkomuksiamme, koska kaikki pyhätkin ovat näin tehneet halki elämänsä. Katumuksellisen mielialan saavuttamiseksi hän monesti neuvoi käyttämään joitakin pyhien isien laatimia valmiita katumusrukouksia. Vaikka pyhittäjä ei ole vähimmässäkään määrin elämänkielteen, hän painottaa, että sen, joka pyrkii saavuttamaan yliluonnollisen ilon, on kiellettävä itseltään kokonaan luonnollinen ilo.

Teorian ja käytännön yhdistäminen ei kuitenkaan ole hengellisessä elämässä helppoa. Tätä pyhä Serafim havainnollistaa hauskaasti esimerkillä opettamisesta ja opetuksen toteuttamisesta. Hänen mukaansa edellinen on yhtä helppoa kuin heitellä kiviä kirkon katolta alas, jälkimmäinen puolestaan yhtä vaikea kuin kantaa niitä sinne... Vaikka tämä onkin totta, ihmisen ei pidä koskaan menettää rohkeuttaan. Kun olemme tehneet syntiä, meidän tulee heti epäröimättä kääntyä armollisen Herramme puoleen, sillä epätoivo on paholaiselle suurin ilo. Mieltä terrorisovista Jumalaa pilkkaavista ajatuksista pyhittäjä sanoo, ettei niihin pidä kiinnittää mitään huomiota.

Sitä, joka tiedostaa kilvoitteluelämän vaikeudet ja vaarat sekä kenties kavahtaa niitä sydämessään, lohduttakoon seuraava pyhän Serafimin vakuutus. Hän sanoo, että Herra varjelee kuin silmäterää kaikki kansansa lapset, jotka rakastavat Häntä täydestä sydäimestään ja mielestään sekä palvelevat Häntä päivät ja yöt niin sanoillaan kuin teoillaan ja jotka noudattavat Ortodoksisen kirkon kanoneita sekä pitävät sen dogmit ja traditiot.

Luostarielämä ja elämä maailmassa

Munkin keskeisimmäksi hyveeksi pyhä Serafim nimeää kuuliaisuuden. Munkilla on myös oltava sisäinen rukous, sillä muuten hän on kuin hiiltynyt pölkky. Nöyryytyksiä ja moitteita pyhittäjä pitää munkille ja aivan erityisesti noviisille puhdistavina. Erakkoelämästä ja luostarijohtajan tehtävästä hän puhuu kilvoitteluelämän teinä, joihin tarvitaan toisilta saatua painokasta kutsua.

Pyhittäjän mukaan munkkien ei koskaan pidä kiittää saamistaan lahjoista, vaan ainoastaan ruukoilla lahjanantajien puolesta. Heidän ei myöskään tule seurustella harhaoppisten, paastoa halveksivien eikä naisten kanssa. Edelleen pyhä Serafim korostaa, ettei kaikki raha luostarin rakentamiseksi ole Herran ja Hänen kaikkien puhtaimman Äitinsä mieleen. Varastelua hän ei sietänyt luostarissa lainkaan, vaan karkotti ohjauksessaan olleesta Divejevosta siihen syyllistyneet välittömästi.

Pyhittäjä opettaa, että Jumala kuulee munkkia ja maallikkoa yhtäläisesti, jos heillä on oikea usko ja yhtäläinen rakkaus. Aviopuolisille puhuessaan hän korosti uskollisuutta heidän onnensa edellytyksenä. Inhimillisesti katsottuna epäonnistunuttakin avioliittoa puolisoitten pitäisi hänen mukaansa jatkaa ristinä, joka kannettaessa pelastaa. Lasten kohdalla vanhempien olisi keskityttävä enemmän heidän sielujensa jalostamiseen kuin tietojen lisäämiseen. Lasten puolestaan tulisi aina kunnioittaa vanhempiaan, vaikka näillä olisi heikkouksiakin.

Maailmassa eläville papeille pyhittäjä sanoo, että erityisesti heidän olisi tutkittava Raamattua päivät ja yöt. Lisäksi hän kehottaa heitä aina ja kaikkialla kylvämään sanaa siinä toivossa, että siemen edes hitaasti tuottaisi toivotun sadon.

Katkelmia Pyhän opetuksista

Lopetan tämän esitelmän neljään sitaattiin pyhän Serafimin opetuksista, joiden kautta saamme käsityksen hänen tavastaan puhua. Sitaatit ovat suomeksi ilmestyneestä kirjasta ”Pyhittäjä Serafim Sarovilainen, Elämäkerta ja hengelliset ohjeet”.

Rakkaudesta Jumalaan pyhä Serafim opettaa:

“Ken on voittanut itselleen täydellisen rakkauden Jumalaan, hän on tässä elämässä niin kuin ei olisikaan. Hän pitää itseänsä vieraana näkyväsille odottaen kärsivällisyydellä näkymättömiä. Hän on kokonaan muuttunut rakkaudeksi Jumalaan ja hylännyt kiintymyksensä kaikkeen muuhun.

Ken rakastaa itseänsä, hän ei voi rakastaa Jumalaa. Mutta ken ei rakasta itseänsä rakkauden tähden Jumalaan, hän rakastaa Jumalaa.

Todella Jumalaa rakastava pitää itseänsä vaeltajana ja muukalaisena tässä maailmassa, sillä pyrkimyksessään Jumalan luo hän sielullaan ja järjellään näkee yksin Hänet.

Sielu, joka on täynnä rakkautta Jumalaan, ei tule pelkäämään ruumiista eroamisensa jälkeenkään ilmvallan ruhtinasta, vaan enkelien saattamana lennähtää ylös, ikään kuin palaisi kotiin vieraalta maalta.”

Sielun ravitsemisesta pyhä puolestaan opettaa:

“Sielua tulee ravita Jumalan sanalla, sillä se, Gregorios Teologin sanojen mukaan, on ‘enkeliä leipää, joka ravitsee niitten sielut, jotka Jumalaa isoavat.” Eniten tulee lukea Uutta testamenttia ja Psalmtaria; tämä tulee tehdä seisten. Seurauksena siitä on, että mieli vähitellen valistuu, muuttuu jumalallisella muuttumisella.

Meidän tulee totuttaa itsemme siihen, että mieleemme aivan kuin ui Jumalan laissa, joka olkoon ohjeena elämämme järjestelyissä.

Kun ihminen ravitsee sielunsa Jumalan sanalla, silloin hänelle selviää, mikä on hyvää ja mikä paha.

Jumalan sanaa tulee lukea yksinäisyydessä sitä varten, että lukijan ajatukset voisivat täydellisesti syventyä jumalallisen kirjoituksen totuuksiin ja että hän voisi ottaa Jumalalta vastaan lämmön, joka yksinäisyydessä saa aikaan kyynelitä. Ne vuorostaan saavat ihmisen kokonaan lämpiämään ja täyttymään hengellisillä lahjoilla, jotka sanoinkuvaamattoman suloisesti tyydyttävät mielen ja sydämen.”

Sielunrauhan säilyttämisestä pyhä Serafim sanoo:

“Ken keskeytymättä säilyttää rauhan mielialan, se ammentaa itselleen Hengen lahjoja, aivan kuin nauttisi alinomaan Pyhiä Ehtoollislahjoja ehtoolliskalkista.

Pyhät ihmiset olivat pitkäikäisiä, koska säilyttivät mielenrauhan ja elivät Jumalan armon varjelemina.

Kun ihminen saavuttaa sisäisen rauhan, silloin hän voi heijastaa toisillekin sielun valistuksen valoa.”

Ja vielä sydämen varjelemisesta pyhittäjä opettaa:

“Meidän täytyy lakkaamatta varjella sydäntämme kelvottomilta ajatuksilta ja mielikuvilta, kuten on sanottu: ‘Yli kaiken varottavan varjele sydämesi, sillä sieltä elämä lähtee’ (Sananl. 4:23).

Sydämen varjelemisesta syntyy sydämen puhtaus, jolle Herran näkeminen on mahdollinen, Herran, ikuisen Totuuden, vakuutuksen mukaan: 'Autuaita ovat puhdassydämiset, sillä he saavat nähdä Jumalan' (Matt. 5:8)."

Valamon kansanopiston seminaari Pyhä Serafim Sarovilainen 23.11.2003